

 Ämne	Yttrande	Datum	2020-06-01
	Till Kulturdepartementet	Dnr	FLH 2020/42
	ku.remissvar@regeringskansliet.se ku.kl@regeringskansliet.se	Ert Dnr	Ku2019/02112/KL

Betänkandet Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv, SOU 2019:58

Sammanfattning

Forum för levande historia välkomnar utredningens ambition att tydliggöra att även de enskilda arkiven är en del av kulturarvet, men skulle önska en vidare utredning av frågan om hur arkivalier av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse kan ges ett bättre skydd, även ifall de ingår i enskilda arkiv som inte erhåller bidrag av statliga medel.

Forum för levande historia välkomnar även förslaget att ge Sametinget uppdraget att samla kunskap om arkivbestånd som bildats och samlats in av och för urfolket samerna och verka för att bestånden uppmärksammas och tillgängliggörs. Däremot är det önskvärt att det tydliggörs att detta ansvar även i fortsättningen också åligger de institutioner som besitter sådana arkivbestånd.

Forum för levande historia välkomnar även en särskild skrivning med ett utpekat ansvar för Riksarkivet att i sin rådgivning ägna särskild uppmärksamhet åt arkiv som bildats i det samiska samhället och av de övriga nationella minoriteterna.

Forum för levande historia välkomnar därtill förslaget att ge Sametinget i uppdrag att utreda de grundläggande förutsättningarna för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för urfolket samerna, samt att låta Riksarkivet i samverkan med Institutet för språk och folkminnen och berörda minoritetsgrupper utreda motsvarande förutsättningar för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för övriga nationella minoriteter.

Forum för levande historias yttrande över Arkivutredningens förslag och bedömningar

11.7.1

Utredningens förslag: Det ska av arkivlagen framgå att arkiv som förvaras av enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner samt enskilda arkiv hos myndigheter är en del av kulturarvet.

Sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska främja tillgången till kulturarvet och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling samt tillgodose forskningens behov. De ska även lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt arkivinformationssystem.

Forum för levande historia välkomnar att de enskilda arkiven lyfts fram som en viktig del av kulturarvet, och tillstyrker förslaget att sådana enskilda arkivinstitutioner som erhåller verksamhetsbidrag av statliga medel ska främja tillgången till kulturarvet och bidra till det demokratiska samhällets beständighet och utveckling samt tillgodose forskningens behov och lämna uppgifter om arkiv till NAD.

Forum för levande historia ifrågasätter emellertid att förslaget är tillräckligt långtgående för att kunna tillgodose behov inom rättskipning, förvaltning, forskning och skydd för kulturarvet, i enlighet med direktivets anvisningar. Även samhällsviktig information och information av betydelse för forskning och kulturarv som inte finns i allmänna handlingar skulle behöva ett bättre skydd. Som det är idag får ägare till arkivalier förvara dem på ett oaktsamt sätt och till och med avsiktligt förstöra dem. Arkivutredningens förslag innebär att endast sådana arkivbestånd som enskilda arkivbildare väljer att placera hos arkivinstitutioner kommer att vara tryggade för framtiden. Övriga enskilda arkiv kommer att sakna skydd också i fortsättningen. I sådana arkiv kan även finnas arkivalier med kopplingar till Förintelsen. I november 2017 uttryckte The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) vid ett plenarmöte medlemsstaternas engagemang i att säkerställa full tillgång till sådant material.¹ Forum för levande historia skulle därför välkomna en vidare utredning om hur vissa enskilda arkivbestånd av särskild samhällsviktig eller kulturell betydelse skulle kunna omfattas av delar av arkivlagens bestämmelser.

12.8.1

Utredningens förslag: Sametinget ska samla kunskap om arkivbestånd som bildats och samlats in av och för urfolket samerna och verka för att bestånden uppmärksammas och tillgängliggörs. Ett särskilt bemyndigande för uppgiften införs i arkivförordningen. Sametinget tillförs 2 miljoner kronor för arbetet med det nya arkivansvaret.

Forum för levande historia välkomnar en ökad satsning på arkiv som bildats i det samiska samhället och ett utpekat ansvar för Sametinget för att dessa arkiv ska uppmärksammas och tillgängliggöras. Däremot finner Forum för levande historia det önskvärt att det tydliggörs att ansvaret för detta inte enbart är ett ansvar för Sametinget. Många myndigheters arkiv innehåller

¹ För IHRA :s definition av ”Holocaust related material”, se <https://holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-related-materials>.

till exempel information om samer likväl som andra medborgare. En del myndigheter har i sin myndighetsutövning genom historien haft uppdrag som har riktat sig särskilt mot det samiska samhället och har därför många i sammanhanget högst relevanta arkiv. Det är rimligen önskvärt att de institutioner som härbärgerar dessa arkiv även i fortsättningen har ett ansvar för att de uppmärksammas och tillgängliggörs. Synliggörande av det samiska kulturarvet är en fråga som angår hela det svenska samhället.

12.8.2

Utredningens förslag: Riksarkivet ska i sin rådgivning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner i arkivspecifika frågor ägna särskild uppmärksamhet åt urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Uppgiften ska regleras i myndighetens instruktion.

Forum för levande historia välkomnar en särskild skrivning med ett utpekat ansvar för Riksarkivet att i sin rådgivning ägna särskild uppmärksamhet åt arkiv som bildats i det samiska samhället och av de övriga nationella minoriteterna.

12.8.3

Utredningens förslag: Sametinget får i uppdrag att utreda de grundläggande förutsättningarna för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för urfolket samerna och Riksarkivet ska i samverkan med Institutet för språk och folkminnen och berörda minoritetsgrupper utreda motsvarande förutsättningar för centrumlösningar med arkiv som bildats eller samlats in av och för övriga nationella minoriteter.

Forum för levande historia välkomnar detta förslag och understryker vikten av att de nationella minoriteterna tillförs tillräckliga resurser och ett fullgott stöd från arkivinstitutioner för att kunna arbeta med att säkerställa att deras arkiv bevaras för eftervärlden.

I detta ärende har överintendent Ingrid Lomfors beslutat. Projektledare Oscar Österberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också biblioteksansvarig Elias Seyoum samt avdelningscheferna Staffan Jonsson och Caroline Källner deltagit.

Ingrid Lomfors
Överintendent

Oscar Österberg
Föredragande